

SOSYAL ÇALIŞMA / SOSYAL HİZMET İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

SOSYAL ÇALIŞMANIN TANIMI VE AMAÇLARI	3
SOSYAL ÇALIŞMANIN TEMEL UNSURLARI.....	12
SOSYAL ÇALIŞMADA ETİK VE MESLEKİ DEĞERLER	18
SOSYAL ÇALIŞMADA MÜDAHALE VE YÖNTEMLER	25

Düzenlenme Tarihi: **29.08.2025**

SOSYAL ÇALIŞMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ	33
SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ.....	38
SOSYAL HİZMETTE MÜDAHALE ALANLARI	44
SOSYAL HİZMETTE YÖNTEM VE TEKNİKLER	51
SOSYAL HİZMETTE ÖRGÜTLENME VE KURUMLAR	59

SOSYAL ÇALIŞMANIN TANIMI VE AMAÇLARI

1) Sosyal çalışmanın tanımı

Sosyal çalışma, bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumların yaşamlarında karşılaştıkları sosyal işlevsellik güçlüklerini insan hakları ve sosyal adalet ekseninde ele alan; kişilerle çevreleri arasındaki etkileşimi gözeterek koruyucu-önleyici, iyileştirici ve geliştirici müdahalelerle refah ve iyi oluşu artırmayı amaçlayan bilim temelli, etik ilkelerle yönlendirilen bir meslektir; uygulamalarını kuramsal bilgi, araştırma bulguları ve yerel bağlamın gerektirdiği kültürel duyarlılık ışığında planlar, yürütür ve değerlendirir.

Disiplin, kişi-çevre uyumu, sistemler kuramı ve güçler/güçlendirme perspektifini birlikte kullanarak, bireysel sorunları yalnızca kişisel özelliklere değil; kaynak dağılımı, yapısal eşitsizlikler, ayrımcılık, sosyal politika açıkları gibi çevresel etmenlere de bağlayan bütüncül bir bakışla analiz eder ve çok düzeyli (mikro-mezzo-makro) müdahaleler geliştirir.

Sosyal çalışmanın bilgi temeli; insan gelişimi ve yaşam boyu gelişim, psikososyal kuramlar, aile ve grup dinamikleri, toplum örgütlenmesi, sosyal politika ve sosyal güvenlik, insan hakları hukuku, araştırma yöntemleri ve kanıta dayalı uygulama bileşenlerini kapsar ve bu bileşenler uygulama sırasında sürekli geri bildirimlerle güncellenir.

Meslek, hizmet üretirken müracaatçı katılımını ve bilgilendirilmiş onamı esasa alır; uygulamaların kültürel yeterlik, travma bilgili yaklaşım ve zarar vermeme ilkesiyle yürütülmesi gerektiğini savunur; kayıt-raporlama ve gözetim (süpervizyon) süreçlerini mesleki standardın ayrılmaz parçası sayar.

2) Sosyal çalışmanın temel amaçları

Birey, aile ve grupların sosyal işlevselliklerini yükseltmek; yani gündelik yaşam görevlerini yerine getirme, ilişkileri sürdürme, rol beklentilerini karşılayabilme ve krizlere uyum sağlama kapasitelerini güçlendirmek temel amaçlardan biridir; bu amaç doğrultusunda danışmanlık, vaka yönetimi, psikososyal destek ve kaynaklarla bağlantılandırma gibi araçlar birlikte kullanılır.

Toplumsal düzeyde eşitsizlik üreten yapısal engelleri görünür kılmak ve azaltmak; savunuculuk, politika geliştirme ve toplum örgütlenmesi yoluyla dezavantajlı grupların hak ve hizmetlere erişimini artırmak; yerel yönetimler ve kamu-sivil toplum işbirliklerini etkinleştirerek kapsayıcı refah düzenlemelerine katkı sunmak mesleğin kalıcı hedefleri arasındadır.

Koruyucu ve önleyici perspektifi güçlendirmek; risk altındaki çocuklar, yaşlılar, engelliler, göçmenler, yoksulluk içindeki haneler gibi gruplarda sorun ortaya çıkmadan önce erken uyarı, tarama, aile güçlendirme ve toplumsal destek mekanizmaları kurmak sürdürülebilir sosyal politika açısından önceliklidir.

Kriz ve travma sonrası iyileşmeyi desteklemek; afet, şiddet, hastalık, işsizlik, zorunlu göç gibi olayların yol açtığı çok boyutlu kayıpları bireysel ve toplumsal dayanıklılık yaklaşımlarıyla ele alarak güvenliğine, onarımına ve yeniden bütünleşmesine katkı vermek amaçlanır.

Müracaatçıların özerklik, öz-yeterlik ve karar verme kapasitesini artırmak; güçlendirme yaklaşımıyla kişilerin kendi yaşamları üzerinde etki sahibi olmalarını sağlamak; bu amaçla katılımcı hedef belirleme, güçlü yönleri keşfetme ve doğal destek ağlarını harekete geçirme teknikleri kullanılır.

Hizmetlerin etkililik, erişilebilirlik ve hakkaniyet ölçütleriyle yürütülmesi; süreç ve sonuç değerlendirmesiyle sürekli iyileştirme yapılması; veri temelli raporlama ve ölçme-değerlendirme kültürünün kurumsallaştırılması kalıcı amaçlardandır.

3) İnsan onuru, eşitlik ve adalet ilkeleri

İnsan onuru ilkesi, her müracaatçının koşulları ne olursa olsun saygı, mahremiyet ve önyargısız kabul görme hakkına sahip olduğunu vurgular; sosyal çalışmacı bu ilkeyi bilgilendirilmiş onam, gizliliğin korunması, damgalayıcı dilden kaçınma ve karar süreçlerine aktif katılımı kolaylaştırma gibi somut uygulamalarla hayata geçirir.

Eşitlik ilkesi, ayrımcılık ve dışlamanın her türüne karşı aktif tutum almayı gerektirir; ırk, etnisite, cinsiyet, yaş, engellilik, göçmenlik statüsü, inanç, sosyo-ekonomik durum ve yönelim temelli eşitsizliklerle mücadelede kültürel yeterlik, kültürel alçakgönüllülük ve karşılaşma duyarlılığı gibi yaklaşımlar kullanılır; kurum içi erişilebilirlik düzenlemeleri de bu ilkenin parçasıdır.

Adalet ilkesi, hem dağıtım adaleti (kaynak ve fırsatların hakkaniyetli paylaşımı) hem de usul adaleti (karar süreçlerinin şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı yürütülmesi) boyutlarını içerir; sosyal çalışmacı, başvuru-değerlendirme-hizmete kabul süreçlerinde adil ölçütleri savunur ve hak temelli yaklaşımı politika düzeyine taşır.

İnsan hakları perspektifi, çocuk hakları, engelli hakları, kadınların insan hakları, yaşlı hakları ve mülteci hakları gibi uluslararası sözleşmelere dayanan normatif çerçeveyi uygulamaya aktarır; meslek elemanı, hak ihlali gördüğünde yalnız vaka düzeyinde değil kurum ve politika düzeyinde de savunuculuk yapma sorumluluğunu üstlenir.

Güvenlik ve zarar vermeme ilkeleri, müdahalenin beklenmeyen olumsuz etkilerini **en aza** indirmek için risk değerlendirmesi, kriz yönetimi ve yönlendirme prosedürlerinin titizlikle uygulanmasını; gerektiğinde meslektaş danışması ve etik kurul değerlendirmesi alınmasını zorunlu kılar.

4) Değişim ve toplumsal gelişme hedefleri

Mikro düzeyde değişim hedefi, birey ve ailelerin baş etme becerilerini, iletişim örüntülerini ve problem çözme stratejilerini geliştirmeye; mezzo düzeyde değişim, akran grupları, okullar, mahalle ağları ve kurum içi süreçlerin iyileştirilmesine; makro düzeyde değişim ise yasa, program ve bütçe kararlarının kapsayıcılık ve hakkaniyet doğrultusunda dönüştürülmesine odaklanır.

Toplumsal gelişme hedefi, yerel toplulukların sosyal sermayesini ve kolektif eylem kapasitesini artırmak; katılımcı planlama, ihtiyaç analizi ve varlık temelli yaklaşım ile yerel kaynakları harekete geçirerek istihdam, eğitim, sağlık ve bakım hizmetlerinde sürdürülebilir kapasite oluşturmak şeklinde somutlaşır.

Kapsayıcılık ve erişilebilirlik, dezavantajlı grupların hizmetlere fiziksel, ekonomik, dilsel ve kültürel engeller olmaksızın ulaşabilmesini amaçlar; bu doğrultuda çok kanallı başvuru-bilgilendirme mekanizmaları, ulaşım-mekânsal düzenlemeler ve dijital erişim çözümleri geliştirilir.

Kanıta dayalı politika ve program geliştirme, ihtiyaçları sistematik veriyle izlemek; mantıksal çerçeve, gösterge setleri ve etki değerlendirme yöntemleriyle programların öğrenen bir yapıda sürekli iyileştirilmesini sağlamak; iyi uygulamaların ölçeklenmesi ve yaygınlaştırılması için kurumlar arası öğrenme ağları kurmak hedeflenir.

Dayanıklılık ve afet-kriz yönetimi, afet öncesi hazırlık eğitimleri, topluluk temelli psikososyal destek, güvenli alanlar ve hızlı yönlendirme ağları oluşturarak kırılgan hanelerin şoklara karşı toparlanma kapasitesini yükseltmeyi amaçlar; bu süreçte çocuk koruma, yaşlı ve engelli bakım protokolleri entegre edilir.

Sürdürülebilirlik, hizmetlerin finansal ve kurumsal olarak sürekliliğini; çevresel, sosyal ve yönetim ilkele-riyle uyumunu güvence altına alır; yerel aktörlerin mülkiyet duygusunu güçlendiren devir-teslim ve kapasite geliştirme planları bu hedefin gereğidir.

5) Sosyal çalışmanın temel değerleri ve uygulamadaki göstergeleri

Hizmet: Mesleğin birincil amacı, muhtaç durumda olanlara yardım etmek ve sosyal sorunlarla uğraşmaktır; uygulamada bu değer bekleme listeleri ve başvuru yükü gibi kısıtlar içinde dahi müracaatçının yararını önceleyen zaman yönetimi, hızlı yönlendirme ve kaynak yaratma davranışlarıyla görünür olur.

Sosyal adalet: Sosyal hizmet uzmanı, yoksulluk, ayrımcılık ve dışlanma üreten düzeneklere karşı kurumsal ve politik savunuculuk yapar; başvuru ölçütlerinin hakkaniyetli olmasını savunur ve hizmetlerde eşitlik-kapsayıcılık denetimlerini destekler.

Bireyin onuru ve değeri: Müracaatçıların benzersizliğine ve öz-belirleme hakkına saygı gösterilir; hedefler danışanla birlikte müzakere edilerek belirlenir, güçlü yönle odaklanan dil kullanılır ve damgalayıcı etiketlerden kaçınılır.

İnsan ilişkilerinin önemi: Değişimin çoğu zaman güvene dayalı ilişkiler ve doğal destek ağları üzerinden gerçekleştiği kabul edilir; bu nedenle aile, akran, okul ve mahalle ağları müdahaleye dâhil edilir, kurumlar arası işbirliği ve yönlendirme sistematik hâle getirilir.

Dürüstlük: Profesyonel sınırlar, çıkar çatışmasından kaçınma, doğru ve eksiksiz kayıt tutma, şeffaf bilgilendirme ve hesap verebilir raporlama ile somutlaşır; hatalarla karşılaşıldığında açık iletişim ve düzeltici eylem kültürü benimsenir.

Yetkinlik: Sürekli mesleki gelişim, süpervizyon ve akran değerlendirmesiyle bilgi ve becerilerin güncel tutulması; travma bilgili yaklaşım, kültürel yeterlik, dijital sosyal hizmet ve araştırma okuryazarlığı gibi yetkinlik alanlarında düzenli eğitim alınması beklenir.

6) NOT

Mesleki roller: danışman, savunucu, kolaylaştırıcı, arabulucu, vaka yöneticisi, toplum örgütleyicisi, politika analisti ve eğitimci rollerinin hangi bağlamlarda tercih edilmesi gerektiği ve rol geçişlerinde etik dikkatler.

Etik karar verme modelleri: sorun tanımı, paydaş analizi, değer-ilke çatışmalarını belirleme, seçeneklerin olası sonuçlarını tartma, meslektaş danışması ve belgelendirme adımlarının uygulama akışına yerleştirilmesi.

Kültürel yeterlik ve kültürel alçakgönüllülük: kendi önyargılarını fark etme, yerel normları öğrenme, tercüman-kültür araclarıyla çalışma ve uygun uyarlama yapma ilkeleri.

Travma bilgili ve güç odaklı yaklaşım: güvenliğin sağlanması, tercih-ses-katılımın artırılması, tetikleyicilerden kaçınma ve güçlü yönlerin harekete geçirilmesi.

Kanıt dayalı uygulama ve araştırma etiği: veri toplama-saklama, mahremiyet, onam ve sonuçların paylaşımı; program izleme-değerlendirmede gösterge, temel-son ölçüm ve nitel geribildirimlerin bütünleştirilmesi.

Öz-bakım ve tükenmişliğin önlenmesi: duygu düzenleme, vaka yükü dengesi, meslektaş desteği ve kurum politikalarının çalışan iyi oluşunu koruma sorumluluğu.

SOSYAL ÇALIŞMANIN TEMEL UNSURLARI

Sosyal çalışma mesleğinin işleyişi ve uygulama alanları dört temel unsur üzerine inşa edilmiştir: toplum, müracaatçı, sosyal çalışmacı ve hizmet kurumu. Bu unsurların her biri, sosyal çalışmanın insanı merkeze alan doğasını, sistem yaklaşımını ve hak temelli yapısını anlamada kritik bir role sahiptir.

1) Toplum

Toplum, sosyal çalışmanın en geniş bağlamını ve müdahale düzeyini temsil eder. Sosyal çalışma mesleği yalnızca bireysel sorunları çözmekle sınırlı kalmaz; bireylerin yaşadığı çevreyi, sosyal yapıları, kültürel normları ve ekonomik koşulları da dikkate alır. Toplum, sosyal hizmetin doğrudan etkileşimde bulunduğu en kapsamlı unsur olarak, birey ve grupların yaşamını şekillendiren değerler, inançlar, kurumlar ve kaynaklardan oluşur.

Toplumun refah düzeyi ve sosyal hizmet ihtiyacı birbirini doğrudan etkiler. Toplumda görülen yoksulluk, işsizlik, göç, ayrımcılık, şiddet veya sosyal dışlanma gibi olgular, sosyal hizmetin müdahale alanlarını belirler. Dolayısıyla sosyal çalışma, toplumun gelişmişlik düzeyi ve sosyal politika tercihleriyle doğrudan bağlantılıdır.

Toplum, sosyal çalışmanın hem hedefi hem de aktörüdür. Sosyal hizmet uygulamaları toplumsal sorunları azaltmayı ve sosyal adaleti güçlendirmeyi hedeflerken; aynı zamanda toplumu aktif bir paydaş olarak sürece dahil eder. Bu bağlamda toplum temelli sosyal hizmet modelleri, birey ve grupların kendi potansiyellerini kullanarak sosyal değişime katkı sunmalarını teşvik eder.

Toplumla çalışma, yalnızca makro düzeyde değil mikro ve mezzo düzeylerde de önemlidir. Örneğin, mahalle düzeyinde yürütülen sosyal dayanışma projeleri, gençlik merkezleri, topluluk örgütlenmeleri veya yerel yönetimlerle işbirlikleri toplum unsurunun sosyal çalışmadaki karşılığını somutlaştırır.

2) Müracaatçı (Başvuru Sahibi)

Müracaatçı, sosyal çalışmanın en temel ve merkezî unsurudur. Sosyal hizmet mesleği, müracaatçının sorunlarını tanımlaması, ihtiyaçlarını dile getirmesi ve kendi yaşamında değişim yaratma sürecine aktif olarak katılması üzerine kuruludur. Müracaatçı kavramı yalnızca yardım talep eden bireyleri değil; aileleri, grupları, toplulukları ve kimi zaman tüm toplum kesimlerini kapsar.

Müracaatçıların çeşitliliği, sosyal hizmet uygulamalarının yönünü belirler. Çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, göçmenler, mülteciler, suç mağdurları, bağımlılıkla mücadele edenler veya ekonomik açıdan dezavantajlı kesimler sosyal hizmetin farklı müracaatçı gruplarını oluşturur. Her grubun kendine özgü ihtiyaçları, riskleri ve kaynakları vardır.

Müracaatçı hakları, sosyal çalışmada etik sorumlulukların temelini oluşturur. Mahremiyet, gizlilik, bilgilendirilmiş onam, hizmete erişim hakkı, ayrımcılığa karşı korunma ve karar süreçlerine katılım müracaatçının en temel haklarıdır. Sosyal çalışmacılar, müracaatçının öz-belirleme hakkını gözetmek ve onun kendi yaşamına dair kararlarına saygı göstermek zorundadır.

Müracaatçı yalnızca pasif bir yardım alıcısı değil, sürecin aktif paydaşıdır. Güçlendirme yaklaşımı çerçevesinde müracaatçının güçlü yönlerini, kapasitesini ve potansiyelini açığa çıkararak değişimin öznesi olmasına odaklanılır. Bu anlayış müracaatçıyı bağımlı kılmak yerine, kendi sorunlarını çözme becerisi kazandırmayı amaçlar.

3) Sosyal Çalışmacı (Sosyal Hizmet Uzmanı)

Sosyal çalışmacı, mesleğin uygulayıcısı, kolaylaştırıcısı ve rehberidir. Eğitimini sosyal hizmet alanında tamamlamış, etik kurallar ve bilimsel bilgi temelinde çalışan profesyoneller sosyal çalışmanın en kritik unsurunu temsil eder.

Sosyal çalışmacının rolleri çok boyutludur. Bireyle çalışma sürecinde danışman, grup süreçlerinde kolaylaştırıcı, toplum düzeyinde örgütleyici, kurumlar arası ilişkilerde arabulucu, sosyal politika alanında savunucu, acil durumlarda kriz yöneticisi rollerini üstlenebilir. Bu roller, müracaatçının ve bağlamın gerekliliklerine göre esnek şekilde değişir.

Etik ilkeler, sosyal çalışmacının mesleki yönünü belirler. Bireyin onuruna saygı, sosyal adalet, dürüstlük, gizlilik, yetkinlik ve insan ilişkilerinin önemi sosyal çalışmacının uyması gereken mesleki değerlerdir. Bu ilkeler, müracaatçı ile kurulan ilişkinin güvenilirliğini ve mesleğin saygınlığını güçlendirir.

Sosyal çalışmacı, aynı zamanda bir değişim ajanıdır. Bireylerin ve toplumun karşılaştığı sorunların yalnızca sonuçlarını gidermekle kalmaz; bu sorunların nedenlerini ortadan kaldıracak sosyal politika değişiklikleri için de çaba harcar. Savunuculuk faaliyetleri, toplumsal farkındalık çalışmaları ve politika yapıcılarla işbirliği bu rolün önemli parçalarıdır.

Sürekli mesleki gelişim, sosyal çalışmacının profesyonelliğini besler. Hizmet içi eğitim, süpervizyon, akran desteği, akademik güncel yayınları takip etme ve araştırmaya katılım, sosyal çalışmacının yetkinliğini sürdürmesi için vazgeçilmezdir.

4) Hizmet Kurumu

Hizmet kurumu, sosyal çalışmanın örgütsel ve yapısal boyutunu temsil eder. Sosyal çalışmacıların uygulamalarını yürüttükleri, müracaatçıların başvurdukları ve hizmetlerin organize edildiği resmi veya yarı-resmi yapılar hizmet kurumlarıdır.

Kamu kurumları, hizmet sunumunda temel rol oynar. Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediyeler, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, hastaneler, çocuk esirgeme kurumları ve rehabilitasyon merkezleri sosyal hizmet kurumları arasında yer alır.

Sivil toplum kuruluşları ve özel sektör de sosyal hizmet kurumlarının parçasıdır. Dernekler, vakıflar, gönüllü kuruluşlar, uluslararası yardım örgütleri ve özel bakım merkezleri hizmet sunumuna katkı sağlar. Böylece kamu, özel ve sivil sektör işbirliği sosyal hizmetin etkinliğini artırır.

Hizmet kurumları, müracaatçının ihtiyaçlarının belirlenmesi, değerlendirilmesi, planlama yapılması ve uygun hizmetlere yönlendirilmesi süreçlerini organize eder. Kurumun altyapısı, kaynakları ve çalışanların yetkinliği hizmetin kalitesini doğrudan etkiler.

Kurumlar, sosyal politika ve yasal çerçevenin uygulayıcısıdır. Sosyal güvenlik, çocuk koruma, kadın hakları, yaşlı bakımı ve engelli hakları gibi alanlarda geliştirilen politikaların hayata geçirilmesi hizmet kurumları aracılığıyla olur. Bu kurumlar aynı zamanda politika geliştirme sürecine sahadan gelen verilerle katkı sunar.

5) NOT

Aile: Müracaatçının en yakın sosyal çevresini oluşturan aile, sosyal çalışmanın hem hedefi hem de destek kaynağıdır. Aile dinamikleri, bireyin sorun çözme kapasitesini doğrudan etkiler.

Mesleki Etkileşim ve Disiplinlerarası Çalışma: Sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, hukuk, eğitim, sağlık gibi farklı disiplinlerle sürekli etkileşim içindedir. Sosyal çalışmacı, bu etkileşimi koordinasyon ve işbirliği yoluyla yönetir.

Yerel Yönetimler ve Toplumsal Yapılar: Mahalle, okul, dini kurumlar, medya ve sosyal ağlar sosyal çalışmanın dolaylı unsurları arasında yer alır. Toplumsal yapıların katılımı, sosyal hizmet uygulamalarının sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Uluslararası Unsurlar: Mülteciler, göçmenler, küresel sosyal sorunlar (iklim değişikliği, yoksulluk, eşitsizlik) nedeniyle sosyal çalışma uluslararası boyut kazanmıştır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Mülteciler Sözleşmesi gibi belgeler kurumların ve sosyal çalışanların uygulamalarına yön verir.

Sonuç

Sosyal çalışmanın temel unsurları olan toplum, müracaatçı, sosyal çalışmacı ve hizmet kurumu, mesleğin çok boyutlu yapısını ortaya koyar. Bu unsurlar yalnızca birbirinden bağımsız varlıklar değil; birbirleriyle etkileşim içinde olan, birbirini tamamlayan ve sosyal çalışmanın etkinliğini belirleyen bileşenlerdir. Bu nedenle, sosyal çalışmanın uygulamalarında bu dört unsur arasındaki dengeyi gözetmek, etik ilkelere bağlı kalmak ve sürekli gelişim sağlamak mesleğin sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmezdir.

SOSYAL ÇALIŞMADA ETİK VE MESLEKİ DEĞERLER

Sosyal çalışma, yalnızca teknik bir meslek değil; insan onurunu, sosyal adaleti ve toplumsal refahı temel alan etik ilke ve değerler çerçevesinde işleyen bir disiplindir. Mesleğin uygulama alanlarında karşılaşılan sorunların çeşitliliği, sosyal çalışmacının karar alma süreçlerinde etik değerleri temel referans noktası olarak kullanmasını zorunlu kılar. Aşağıda verilen alt başlıklar, sosyal çalışmanın etik ve mesleki değerlerini ayrıntılı biçimde açıklamaktadır.

1) Mahremiyet ve Gizlilik

Mahremiyet, müracaatçının özel yaşamına ve kişisel bilgilerine saygı gösterilmesini ifade eder. Sosyal çalışmacılar, müracaatçının yaşamına ilişkin bilgileri yalnızca onun onayıyla almalı ve gereksiz şekilde üçüncü kişilerle paylaşmamalıdır.

Gizlilik, müracaatçıdan elde edilen bilgilerin korunması ve yalnızca mesleki amaçlarla kullanılmasıdır. Gizlilik ihlali, müracaatçı ile sosyal çalışmacı arasındaki güven ilişkisini zedeleyebilir.

Ancak gizlilik sınırsız değildir; müracaatçının kendisine veya başkasına zarar verme riski olduğunda, çocuk istismarı ya da şiddet söz konusu olduğunda gizlilik ilkesine istisna getirilir ve ilgili kurumlara bilgi aktarımı yapılır. Bu süreçte de müracaatçıya bilgi verilmesi etik açıdan önemlidir.

Mahremiyet ve gizlilik ilkesi, müracaatçının onurunu korumanın yanı sıra sosyal çalışmanın güvenilirliğini ve profesyonel niteliğini de güçlendirir.

2) Hizmetlerin Kesintiye Uğramaması

Sosyal çalışmacıların en önemli sorumluluklarından biri, müracaatçının hizmetlere düzenli ve kesintisiz biçimde erişimini sağlamaktır.

Hizmetin sürekliliği, müracaatçının ihtiyaçlarının yarım kalmaması, süreçte mağduriyet yaşamaması ve uzun vadeli destek görmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Sosyal çalışmacılar, kişisel sorunları, kurumsal engeller veya kaynak yetersizlikleri nedeniyle hizmetlerin aksamasına izin vermemeli; gerekli durumlarda yönlendirme yaparak müracaatçının hizmetten yararlanmaya devam etmesini güvence altına almalıdır.

Bu ilke, aynı zamanda kamu hizmetlerinin eşitlik ve hakkaniyet esasına dayalı olarak yürütülmesinin de bir gereğidir.

3) Karşılıklı Bağımlılık

Sosyal çalışmada "karşılıklı bağımlılık" kavramı, bireylerin sorunlarının yalnızca kendilerinden kaynaklanmadığını, toplumsal, ekonomik ve kültürel çevreyle sıkı bir ilişki içinde şekillendiğini ifade eder.

Birey, aile, grup, toplum ve kurumlar arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Bu nedenle sosyal çalışmacılar, müdahale süreçlerinde yalnızca bireyi değil; bireyin sosyal çevresini de dikkate alır.

Etik açıdan bu durum, müracaatçıyı yalnız bırakmamak, toplumsal dayanışmayı desteklemek ve hizmetlerin bütüncül şekilde sunulmasını gerektirir.

Karşılıklı bağımlılık ilkesi, müracaatçıların kendi yaşamlarında aktif rol üstlenmelerini teşvik ederken aynı zamanda sosyal politikaların sorumluluğunu da vurgular.

4) Bilgilendirilmiş Onay

Sosyal çalışmada müracaatçının süreçlere bilinçli olarak katılması esastır. Bunun için müracaatçının tüm seçenekler, riskler, beklentiler ve haklar konusunda bilgilendirilmesi gerekir.

Bilgilendirilmiş onay, müracaatçının gönüllü katılımını sağlamak ve onun öz-belirleme hakkını korumak açısından temel bir etik sorumluluktur.

Onay sürecinde dil, kültür ve anlayış farklılıkları dikkate alınmalı; müracaatçının gerçekten anlayabileceği ve karar verebileceği koşullar sağlanmalıdır.

Bilgilendirilmiş onay, hem müracaatçı-sosyal çalışmacı ilişkisinde güveni güçlendirir hem de ileride doğabilecek etik ikilemlerin önlenmesini sağlar.

5) Sosyal Çalışmacıların Etik Sorumlulukları

a) Müracaatçılara Karşı

Müracaatçının onurunu ve mahremiyetini korumak, ayrımcılığa uğramasını engellemek.

Müracaatçıya hizmetlerde eşit erişim imkânı sağlamak.

Müracaatçının öz-belirleme hakkına saygı göstermek, kendi yaşamına dair kararlar almasını desteklemek.

Müracaatçı ile profesyonel sınırları korumak, çıkar çatışmalarından kaçınmak.

b) Meslektaşlara Karşı

Meslektaşlarla saygı, işbirliği ve güven temelinde çalışmak.

Disiplinler arası ekip çalışmasına katkı sunmak.

Mesleki etik dışı davranışları fark ettiğinde uygun mekanizmalara bildirmek.

c) Topluma Karşı

Toplumun sosyal refahını geliştirmeye katkıda bulunmak.

Sosyal adalet ve insan hakları temelinde savunuculuk yapmak.

Yoksulluk, ayrımcılık ve eşitsizliklere karşı aktif tutum almak.

Toplumsal dayanışmayı, kapsayıcılığı ve sürdürülebilir sosyal politikaları desteklemek.

6) Sosyal Çalışmanın Etik İlkeleri

a) Dürüstlük

Sosyal çalışmacılar, hizmet süreçlerinde açık, şeffaf ve hesap verebilir davranmalı; müracaatçıyı yanıltmaktan veya yanlış bilgi vermekten kaçınmalıdır.

Kayıt tutma, raporlama ve değerlendirme süreçlerinde gerçeğe uygunluk esas alınmalıdır.

b) Güvenilirlik

Sosyal çalışmacı, müracaatçının güvenini kazanmalı ve bu güveni sürekli korumalıdır.

Randevu, süreklilik ve söz verilen hizmetlerin zamanında yerine getirilmesi güvenilirlik ilkesinin göstergesidir.

c) Sosyal Adalet

Sosyal çalışmanın temel hedeflerinden biri, kaynaklara erişimde adaleti sağlamak ve eşitsizlikleri azaltmaktır.

Sosyal adalet ilkesi, hem bireysel müdahalelerde hem de sosyal politika düzeyinde rehber alınmalıdır.

d) Bireyin Onuru ve Değeri

Her müracaatçı, insan olması nedeniyle değerli kabul edilir.

Sosyal çalışmacılar, müracaatçının benzersizliğine saygı duyar ve kararlarını şekillendirmede onun tercihlerini dikkate alır.

e) Yetkinlik

Sosyal alışmacılar yalnızca yetkin oldukları alanlarda hizmet sunmalıdır.

Mesleki gelişim, hizmet içi eğitim, süpervizyon ve araştırma yoluyla sürekli desteklenmeli; güncel bilgi ve yöntemler kullanılmalıdır.

7) NOT

Etik ikilemler ve çözüm yolları: Gizlilik – kamu yararı çatışması, bireysel hak – toplumsal güvenlik dengesi, özerklik – koruma sorumluluğı gibi ikilemlerin çözümünde kullanılan modeller.

Etik karar verme modelleri: Sorunun tanımlanması, ilgili tarafların belirlenmesi, değer-çıkar çatışmalarının analizi, seçeneklerin değerlendirilmesi ve etik kurul/süpervizyon desteğı alınması.

Mesleki standartlar: Ulusal ve uluslararası etik kodlar (NASW, IFSW, Türkiye’de Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğı’nin etik ilkeleri).

Profesyonel sınırlar: Sosyal çalışmacının müracaatçıyla kişisel veya çıkar ilişkisine girmemesini sağılayan sınırlar.

Şeffaflık ve hesap verebilirlik: Hem müracaatçılara hem de topluma karşı mesleki uygulamalarda açık ve denetlenebilir bir süreç yürütölmesi.

Sonuç

Sosyal çalışmada etik ve mesleki değerler, mesleğin yalnızca bir yardım faaliyeti değil, aynı zamanda insan hakları ve sosyal adalet temelli bir profesyonel disiplin olduğunu ortaya koyar. Mahremiyet, gizlilik, bilgilendirilmiş onay, dürüstlük, güvenilirlik, sosyal adalet ve yetkinlik, hem müracaatçı ile güven ilişkisini güçlendirir hem de topluma karşı mesleki sorumluluğun yerine getirilmesini sağlar.

SOSYAL ÇALIŞMADA MÜDAHALE VE YÖNTEMLER

Sosyal çalışma, bireylerin ve toplumların ihtiyaçlarını karşılarken yalnızca sorunları gidermeyi değil; aynı zamanda güçlendirmeyi, dayanıklılığı artırmayı ve sürdürülebilir çözümler geliştirmeyi amaçlayan bir meslektir. Bu nedenle sosyal çalışmada kullanılan müdahale yöntemleri, farklı düzeylerde (mikro, mezzo ve makro) planlanmış, bilimsel bilgiye dayalı ve etik çerçevede yürütülen süreçleri kapsar. Aşağıda güçlendirme yaklaşımı, bireyle çalışma, grupla çalışma, toplumla çalışma, vaka yönetimi ve mesleki müdahale başlıkları ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

1) Güçlendirme Yaklaşımı

Tanım: Güçlendirme, müracaatçıların kendi yaşamları üzerinde kontrol kurabilmelerini, öz-belirleme hakkını kullanabilmelerini ve karar alma süreçlerine aktif katılmalarını sağlayan temel bir sosyal hizmet yaklaşımıdır.

Amaç: Müracaatçının güçlü yönlerini ve potansiyelini açığa çıkararak bağımlılığı azaltmak, öz-yeterlilik his-sini artırmak ve toplumsal katılımını teşvik etmektir.

Uygulama Boyutları:

Mikro düzeyde: Bireyin kendi kararlarını almasını destekleme, haklarını öğrenmesini sağlama.

Mezzo düzeyde: Aile ve gruplarda dayanışmayı güçlendirme, destek ağlarını harekete geçirme.

Makro düzeyde: Dezavantajlı grupların politik süreçlere katılımını sağlama, sosyal politika savunuculuğu yapma.

Etik Temel: Güçlendirme, müracaatçının edilgen bir yardım alıcısı değil; sürecin aktif bir öznesi olduğu anlayışına dayanır.

2) Bireyle Çalışma

Tanım: Sosyal çalışmada bireyle çalışma, müracaatçının bireysel yaşamındaki sorunlara ve ihtiyaçlara odaklanarak çözüm geliştirme sürecidir.

Amaç: Bireyin kişisel işlevselliğini artırmak, yaşam kalitesini yükseltmek ve çevresiyle daha sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlamaktır.

Süreç:

- Sorunun tanımlanması ve değerlendirilmesi.
- Müdahale planının hazırlanması.
- Danışmanlık, yönlendirme ve psikososyal destek sağlama.
- Sürecin izlenmesi ve değerlendirilmesi.

Özellikleri: Bireyle çalışmada empati, gizlilik, güven ilişkisi ve müracaatçının kendi kararlarını alabilmesi temel ilkeler arasındadır.

Örnek: İşsiz kalan bir bireye mesleki danışmanlık yapmak, sosyal yardımlara erişimini sağlamak, aynı zamanda psikolojik destek sunmak.

3) Grupla Çalışma

Tanım: Grupla çalışma, benzer sorun veya ihtiyaçlara sahip bireylerin bir araya gelerek dayanışma, paylaşım ve çözüm geliştirme sürecidir.

Amaç: Grup üyelerinin birbirlerinden öğrenmelerini, sosyal destek görmelerini ve ortak çözümler üretmelerini sağlamaktır.

Uygulama Alanları:

- Destek grupları (örneğin bağımlılıkla mücadele eden bireyler için).
- Eğitim grupları (ebeveynlik becerileri eğitimi, hak bilinci çalışmaları).
- Terapi grupları (travma sonrası destek, sosyal beceri geliştirme).

Etik İlkeler: Grupla çalışmada gizlilik, karşılıklı saygı, eşit katılım ve güven ortamının sağlanması kritik öneme sahiptir.

Örnek: Aile içi şiddet mağduru kadınlarla dayanışma grubu oluşturulması.

4) Toplumla Çalışma

Tanım: Toplumla çalışma, sosyal sorunların yalnızca bireysel değil yapısal temellerini de ele alarak topluluk düzeyinde çözüm arama sürecidir.

Amaç: Toplumun kendi kaynaklarını kullanarak güçlenmesini sağlamak, sosyal bütünleşmeyi artırmak ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektir.

Yöntemler:

- Toplum örgütlenmesi.
- Katılımcı ihtiyaç analizi ve planlama.
- Yerel yönetimlerle işbirliği.
- Sosyal politika savunuculuğu.

Özellikleri: Toplumla çalışmada odak noktası, bireyleri pasif alıcılar olmaktan çıkararak toplumsal değişime katılımcı bireyler haline getirmektir.

Örnek: Bir mahallede çocuk işçiliğini önlemek için belediye, okul, STK ve ailelerle ortak bir sosyal program geliştirmek.

5) Vaka Yönetimi

Tanım: Vaka yönetimi, müracaatçının karmaşık ve çok boyutlu ihtiyaçlarını koordine eden, hizmetlere erişimini kolaylaştıran ve sürekliliğini sağlayan sistematik bir süreçtir.

Amaç: Müracaatçının hizmetlerden kopmamasını sağlamak, uygun kaynaklara erişimini düzenlemek ve hizmetlerin bütüncül sunulmasını temin etmektir.

Aşamalar:

- Vakanın kabulü ve değerlendirilmesi.
- Hizmet planının oluşturulması.
- Hizmetlerin koordine edilmesi ve yönlendirme yapılması.
- İzleme ve değerlendirme.

Özellikleri: Vaka yönetimi, müracaatçının yalnızca bireysel ihtiyaçlarını değil; ailesi, çevresi ve kurumlarla olan ilişkilerini de kapsar.

Örnek: Hem engellilik hem yoksulluk nedeniyle çok yönlü desteğe ihtiyaç duyan bir ailenin sağlık, eğitim, sosyal yardım ve istihdam hizmetlerine aynı anda erişimini organize etmek.

6) Mesleki Müdahale

Tanım: Mesleki müdahale, sosyal çalışmanın etik ve bilimsel bilgi temeline dayanarak birey, grup ve toplum düzeyinde gerçekleştirilen tüm planlı girişimlerin genel adıdır.

Amaç: Sosyal sorunların önlenmesi, mevcut sorunların çözülmesi, birey ve toplumun refahının artırılması.

İçeriği:

- Psikososyal destek ve danışmanlık.
- Kriz müdahalesi.
- Savunuculuk ve hak temelli çalışmalar.
- Sosyal politika geliştirme süreçlerine katılım.

Etik Temel: Mesleki müdahale, insan hakları, sosyal adalet, dürüstlük, gizlilik ve müracaatçının öz-belirleme hakkı üzerine kuruludur.

Örnek: Aile içi şiddet mağduru bir kadına yönelik hem acil barınma hizmeti sağlamak, hem psikolojik destek vermek hem de hukuki süreçlerde danışmanlık yapmak.

7) Ek Alt Başlıklar (Tamamlayıcı Olarak Eklenmesi Gerekenler)

Kriz Müdahalesi: Afetler, şiddet, ani kayıplar gibi durumlarda hızlı destek sağlama.

Savunuculuk: Bireylerin ve toplulukların haklarını savunma ve politika süreçlerine müdahil olma.

Araştırma ve Değerlendirme: Uygulamaların etkililiğini ölçmek ve kanıta dayalı uygulama geliştirmek.

Disiplinlerarası İşbirliği: Psikoloji, sosyoloji, hukuk, sağlık bilimleri gibi farklı disiplinlerle ortak müdahaleler geliştirmek.

Sonuç

Sosyal çalışmada müdahale ve yöntemler, bireyin, grubun ve toplumun ihtiyaçlarını farklı düzeylerde ele alan, bilimsel bilgi ve etik ilkelere dayalı planlı süreçlerdir. Güçlendirme yaklaşımı, bireyle çalışma, grupla çalışma, toplumla çalışma, vaka yönetimi ve mesleki müdahale; sosyal çalışmanın hem mikro hem makro düzeyde etkinliğini ortaya koyar. Bu yöntemlerin bütüncül şekilde uygulanması, sosyal çalışmanın insan haklarına dayalı, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir meslek olmasını sağlar.

SOSYAL ÇALIŞMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sosyal çalışma mesleği, bireylerin, ailelerin ve toplumların refahını artırma amacıyla ortaya çıkmış, tarihsel süreç içinde farklı ülkelerde farklı ihtiyaçlara yanıt vererek kurumsallaşmış bir disiplindir. Sosyal hizmetin gelişiminde hem yerel koşullar hem de uluslararası hareketler belirleyici olmuştur. Aşağıda Türkiye'deki gelişim, dünyadaki ilk adımlar ve uluslararası örgütlerin katkıları ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

1) Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminin Başlangıcı

1961 Sosyal Hizmetler Akademisi: Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin başlangıcı, **1961 yılında** kurulan Sosyal Hizmetler Akademisi ile olmuştur. Akademi, dönemin sosyal sorunlarına (yoksulluk, göç, gece-kondulaşma, kimsesiz çocuklar, yaşlılık) profesyonel yanıt verecek sosyal hizmet uzmanlarını yetiştirmeyi hedeflemiştir.

Eğitim Programı: Akademide verilen eğitim, sosyal hizmetin kuramsal temellerini (sosyoloji, psikoloji, hukuk, sosyal politika) ve uygulama yöntemlerini (bireyle, grupla, toplumla çalışma) kapsamıştır. Öğrenciler saha çalışmalarıyla pratik deneyim kazanmış, böylece Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin profesyonelleşme süreci başlamıştır.

Kurumsallaşma Süreci: Akademi, **1982 yılında** Hacettepe Üniversitesi bünyesine katılarak Sosyal Hizmetler Yüksekokulu adını almıştır. Bu süreçle birlikte akademik çalışmalar artmış, yüksek lisans ve doktora programları açılmıştır.

Bugünkü Durum: Günümüzde Türkiye’de birçok üniversitede sosyal hizmet lisans programı bulunmaktadır. Eğitimler, hem teorik hem de uygulamalı boyutlarıyla sürdürülmekte, mesleğin gelişimine katkı sunmaktadır.

Önemi: 1961’de başlayan bu süreç, Türkiye’de sosyal hizmetin yalnızca yardımseverlik anlayışıyla değil, bilimsel bilgi ve etik ilkelere dayalı bir meslek olarak gelişmesini sağlamıştır.

2) Dünyada Sosyal Hizmet Eğitimi

Hollanda 1899: Dünyada ilk sosyal hizmet okullarından biri **1899 yılında** Hollanda'da kurulmuştur. Bu okul, sanayileşmenin ve hızlı kentleşmenin yol açtığı yoksulluk, işsizlik, çocuk işçiliği ve sağlık sorunlarına karşı profesyonel çözüm üretmeyi amaçlamıştır.

ABD – 20. Yüzyıl Başları: ABD'de sosyal hizmet eğitimi, 20. yüzyılın başlarında "settlement house" hareketi (Jane Addams ve Hull House gibi öncüler) ve Mary Richmond'un "casework" (vaka çalışması) yaklaşımıyla şekillenmiştir. 1919'da ilk sosyal hizmet okullarının kurulmasıyla eğitim kurumsallaşmıştır.

Avrupa'da Yayılım: İngiltere, Almanya ve Fransa'da da sanayi devriminin getirdiği toplumsal sorunlara karşı sosyal hizmet okulları açılmıştır. Özellikle çocuk işçiliği, yoksulluk ve sağlık sorunları bu okulların kuruluşunu hızlandırmıştır.

Küresel Yayılım: 20. yüzyılın ortalarından itibaren sosyal hizmet eğitimi Latin Amerika, Asya ve Afrika ülkelerine de yayılmış, yerel kültürlerle uyarlanarak gelişmiştir.

Ortak Nokta: Dünyada sosyal hizmet eğitiminin başlangıcı, toplumların hızlı sosyal değişim, yoksulluk, göç ve eşitsizlik sorunlarına verdiği bilimsel ve örgütlü bir yanıt olarak değerlendirilir.

3) Uluslararası Örgütler ve Belgeler

IASSW (International Association of Schools of Social Work): **1928 yılında** kurulan bu örgüt, dünyadaki sosyal hizmet okullarını bir araya getirmekte, eğitim standartlarını belirlemekte ve uluslararası işbirliğini geliştirmektedir.

IFSW (International Federation of Social Workers): 1956'da kurulan bu örgüt, sosyal çalışmacıları küresel ölçekte temsil etmektedir. Mesleğin etik ilkelerini belirleyen ve dünya çapında savunuculuk yapan önemli bir yapıdır.

IASSW – IFSW İşbirliği: Bu iki örgüt, **2014 yılında** güncellenen Küresel Sosyal Hizmet Tanımını birlikte hazırlamıştır. Bu tanımda insan hakları, sosyal adalet ve toplumsal gelişme vurgusu yapılmıştır.

BM Çocuk Hakları Beyannamesi (1959) ve Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989): Çocukların korunması ve refahı konusunda sosyal hizmetin etik ve hukuki temelini güçlendirmiştir. Bu belgeler, çocuk refahı alanında sosyal hizmetin evrensel standartlarını belirlemiştir.

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948): Sosyal hizmet mesleğinin hak temelli yaklaşımını şekillendiren en önemli belgelerden biridir.

UNICEF, UNESCO, WHO gibi örgütler: Çocuk, eğitim ve sağlık alanında sosyal hizmetin küresel ölçekte gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

4) NOT

Yardımseverlikten Profesyonelliğe Geçiş: Tarihsel süreçte sosyal hizmet, hayır kurumlarının yardım faaliyetlerinden bilimsel ve profesyonel bir meslek anlayışına evrilmiştir.

Sanayi Devriminin Etkisi: Kentleşme, işçi sınıfının sorunları, yoksulluk ve sosyal eşitsizlik, sosyal hizmet eğitiminin doğuşunu hızlandırmıştır.

Kadınların Rolü: Jane Addams, Mary Richmond gibi kadın öncüler, sosyal hizmetin meslekleşmesinde önemli katkılar sağlamıştır.

Sosyal Politika ile Bağlantı: Sosyal hizmet eğitimi, refah devleti politikalarının yaygınlaşmasıyla daha da güçlenmiş, devletin sosyal sorumluluk anlayışını kurumsallaştırmıştır.

Sonuç

Sosyal çalışmanın tarihsel gelişimi, hem Türkiye’de hem de dünyada toplumsal ihtiyaçlara yanıt verme çabalarının ürünüdür. Türkiye’de 1961’de Sosyal Hizmetler Akademisi ile başlayan süreç, sosyal hizmetin akademik ve profesyonel bir disiplin olarak yerleşmesini sağlamıştır. Dünyada Hollanda’da başlayan (1899) ve ABD’de hızla kurumsallaşan eğitim hareketleri, mesleğin evrensel boyutunu oluşturmuştur. Uluslararası örgütler (IASSW, IFSW, BM) ise sosyal hizmetin evrensel tanımını, etik ilkelerini ve standartlarını belirleyerek mesleğin küresel gelişimine yön vermiştir.

SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ

Sosyal hizmet, yalnızca birey ve grupların sorunlarına çözüm üretmekle kalmaz; aynı zamanda sosyal politikanın uygulanmasında ve geliştirilmesinde kritik bir role sahiptir. Sosyal politikanın hedefleri ile sosyal hizmetin amaçları arasında güçlü bir paralellik vardır. Bu nedenle sosyal politika ve sosyal hizmet arasındaki ilişki, mesleğin hem kuramsal hem de uygulamalı yönünü şekillendiren temel bir bağ olarak görülür.

1) Sosyal Politikanın Tanımı ve Hedefleri

Tanım: Sosyal politika, devletin ve diğer kurumların, toplumdaki bireylerin refahını artırmak, eşitsizlikleri azaltmak, sosyal riskleri önlemek ve toplumsal düzeni korumak amacıyla geliştirdiği program, düzenleme ve uygulamaların bütünüdür. Sosyal politika, ekonomik büyümenin topluma adil biçimde yansıtılmasını ve sosyal hakların güvence altına alınmasını amaçlar.

Temel Hedefler:

Sosyal Adalet: Gelir, eğitim, sağlık ve fırsat eşitsizliklerini azaltmak, bireylerin haklara eşit biçimde erişimini sağlamak.

Sosyal Denge: Toplumsal sınıflar ve farklı kesimler arasındaki uçurumları azaltarak toplumsal uyumu sağlamak.

Sosyal Demokrasi: Bireylerin yalnızca ekonomik değil, siyasal ve sosyal kararlara da katılımını güçlendirmek; yurttaşların karar süreçlerinde söz sahibi olmalarını teşvik etmek.

Sosyal Refah: Bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek, temel ihtiyaçlarını karşılamak, yoksulluğu azaltmak ve sosyal güvenliğı sağlamak.

Özellik: Sosyal politika, refah devleti anlayışının bir ürünü olup, koruyucu, önleyici ve geliştirici boyutlarıyla bireylerin ve toplumun güvenliğini güçlendirmeyi hedefler.

2) Sosyal Hizmetin Sosyal Politika İçindeki Rolü

Sosyal hizmet, sosyal politikanın uygulama boyutunu temsil eder. Sosyal politikalarla belirlenen hedefler (örneğin çocuk koruma, sosyal yardımlar, engelli hakları, sağlık hizmetleri) sosyal hizmet kurumları ve sosyal çalışmacılar aracılığıyla hayata geçirilir.

Sosyal hizmet uzmanları, politikaların sahadaki uygulayıcılarıdır. Müracaatçıların ihtiyaçlarını değerlendirir, kaynaklara erişimlerini sağlar ve hizmetleri koordine ederler. Bu sayede sosyal politikanın soyut hedefleri, bireylerin yaşamında somut etkilere dönüşür.

Sosyal hizmet yalnızca uygulayıcı değil; aynı zamanda geri bildirim sağlayıcı bir unsurdur. Sahada karşılaşılan eksiklikler, engeller ve ihtiyaçlar sosyal çalışmacılar tarafından raporlanarak politika yapıcıların karar süreçlerine yansıtılır.

Sosyal hizmet, sosyal politika süreçlerinde hak temelli bir bakış açısı sunar. Bu, sosyal yardımların bir lütuf değil, bir hak olarak görülmesini ve devletin vatandaşına karşı sorumluluğunu vurgular.

3) Sosyal Hizmetin Toplumsal Kalkınmaya Katkısı

Bireysel Refahın Artırılması: Sosyal hizmet, bireylerin yaşam kalitesini yükselterek toplumsal refahın bütününe katkı sağlar. Sağlıklı, üretken ve topluma katılımı yüksek bireyler, kalkınmanın en önemli kaynağıdır.

Yoksulluğun Azaltılması: Sosyal hizmet, yoksullukla mücadele politikalarının en önemli uygulayıcılarından biridir. Sosyal yardımlar, istihdam projeleri, mesleki eğitimler ve psiko-sosyal destekler aracılığıyla bireylerin ekonomik hayata katılımı artırılır.

Toplumsal Dayanışma ve Sosyal Sermaye: Sosyal hizmet, bireyler ve gruplar arasındaki bağları güçlendirir; dayanışma kültürünü yaygınlaştırır. Bu durum, toplumsal güven ve sosyal sermayeyi artırarak kalkınma sürecini destekler.

Risklerin Azaltılması: Çocuk ihmali, bağımlılık, suç, göç, engellilik, yaşlılık gibi sosyal risklerin önlenmesi veya etkilerinin azaltılması, hem birey hem de toplum için ekonomik ve sosyal maliyetleri düşürür. Bu da sürdürülebilir kalkınmayı destekler.

Katılımcı Kalkınma: Sosyal hizmet, toplulukların kendi potansiyellerini keşfetmelerine ve kalkınma süreçlerine aktif olarak katılmalarına aracılık eder. Bu da yukarıdan dayatılan değil, aşağıdan yukarıya gelişen kapsayıcı kalkınma modellerini güçlendirir.

4) Sosyal Hizmetin Diğer Disiplinlerle İlişkisi

Psikoloji: Sosyal hizmet, bireylerin davranışlarını, psikolojik ihtiyaçlarını ve duygusal süreçlerini anlamak için psikolojiden yararlanır. Özellikle bireyle çalışma, danışmanlık ve travma müdahalelerinde psikolojiyle sıkı işbirliği içindedir.

Sosyoloji: Toplumsal yapıları, kültürel normları, sosyal ilişkileri ve kurumları anlamak için sosyolojiye dayanır. Sosyal sorunların yalnızca bireysel değil, yapısal boyutlarını analiz etmede sosyolojik bakış büyük önem taşır.

Hukuk: Sosyal hizmet, insan hakları, çocuk koruma, aile hukuku, iş hukuku, göç hukuku gibi alanlarda hukuki bilgiye dayanır. Sosyal çalışmacılar, müracaatçıların haklarını korumak ve yasal düzenlemelere uygun hareket etmek için hukukla iç içe çalışır.

Ekonomi: Yoksulluk, gelir dağılımı, istihdam, sosyal yardımlar gibi konular sosyal hizmet uygulamalarında ekonomik analizleri gerekli kılar.

Sağlık Bilimleri: Hastane sosyal hizmeti, ruh sağlığı, engellilik ve yaşlı bakımında sosyal hizmet uzmanları sağlık profesyonelleriyle ekip çalışması yürütür.

Eğitim Bilimleri: Çocuk ve gençlerle çalışma, okul sosyal hizmeti gibi alanlarda eğitim bilimleri ile işbirliği sağlanır.

5) NOT

Refah Devleti ve Sosyal Hizmet: Refah devleti politikalarının gelişimi, sosyal hizmetin meslekleşmesini hızlandırmıştır. Sosyal politika – sosyal hizmet ilişkisi, refah devleti anlayışının merkezinde yer alır.

Hak Temelli Yaklaşım: Sosyal hizmetin, bireylerin haklarını savunma ve sosyal politikanın hak odaklı uygulanmasını sağlama işlevi.

Küreselleşme ve Uluslararası Etkiler: Göç, yoksulluk, iklim değişikliği gibi küresel sorunlar, sosyal politikanın ve sosyal hizmetin işbirliğini uluslararası boyuta taşımıştır.

Sivil Toplumun Rolü: Sosyal hizmet yalnızca devlet eliyle değil, aynı zamanda sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yürütülmekte; bu da politika ve uygulama arasındaki köprüyü güçlendirmektedir.

Sonuç

Sosyal politika ve sosyal hizmet arasındaki ilişki, mesleğin hem teorik hem de pratik boyutunu besleyen karşılıklı bir etkileşimdir. Sosyal politika, toplumsal refahı sağlamak için çerçeve oluştururken; sosyal hizmet, bu çerçeveyi sahada hayata geçirir. Sosyal hizmetin toplumsal kalkınmaya katkısı, disiplinlerarası işbirliğiyle güçlenir. Böylece birey, aile ve toplumun refahı sağlanırken; sosyal adalet, eşitlik ve insan onuru korunmuş olur.

SOSYAL HİZMETTE MÜDAHALE ALANLARI

Sosyal hizmet mesleği, bireylerin ve toplumların farklı sosyal risklere karşı korunmasını, ihtiyaçlarının karşılanmasını ve yaşam kalitelerinin artırılmasını hedefler. Müdahale alanları, bireysel düzeyden toplumsal düzeye kadar geniş bir yelpazede şekillenmekte; çocuklardan yaşlılara, mültecilerden suçlulara kadar farklı grupları kapsamaktadır. Aşağıda sosyal hizmetin temel müdahale alanları ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

1) Çocuk Koruma ve Aile Hizmetleri

Amaç: Çocukların sağlıklı gelişimlerini güvence altına almak, istismar ve ihmale karşı korumak, aile ortamında büyüme hakkını desteklemek.

Koruyucu Aile: Çocuğun biyolojik ailesinin bakamayacak durumda olduğu hallerde devletin denetiminde, gönüllü aileler tarafından geçici veya uzun süreli bakımın sağlanmasıdır. Çocuğun toplumsal uyumunu güçlendiren önemli bir uygulamadır.

Evlat Edinme: Çocuğun kalıcı olarak başka bir aileye verilmesi ve tüm hukuki sorumlulukların yeni aileye devredilmesi sürecidir. Çocuğun en yüksek yararı gözetilir.

Aile Danışmanlığı ve Destek Hizmetleri: Sosyal çalışmacılar, aile içi iletişim sorunları, ebeveynlik becerileri ve ekonomik yetersizliklerde destekleyici danışmanlık sağlar.

Kurumsal Hizmetler: Çocuk evleri, bakım kurumları ve rehabilitasyon merkezleri aracılığıyla çocukların korunması sağlanır.

2) Yoksulluk ve Sosyal Yardımlar

Amaç: Gelir eşitsizliklerini azaltmak, temel ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak ve toplumsal refahı artırmak.

Sosyal Yardımlar: Gıda, barınma, eğitim, sağlık ve nakdi yardımlar sosyal yardımların başlıca türleridir.

Hak Temelli Yaklaşım: Sosyal yardım, bir lütuf değil, bireylerin hakkıdır. Sosyal çalışmacılar müracaatçıların sosyal yardımlara erişimini kolaylaştırır ve haklarını savunur.

Uygulama: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, belediyeler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aracılığıyla yürütülen programlarda sosyal hizmet uzmanları önemli bir rol oynar.

Ekonomik Güçlendirme: Yardımların yanı sıra istihdam projeleri, mesleki eğitim ve mikrokredi uygulamalarıyla bireylerin kalıcı biçimde yoksulluktan çıkması hedeflenir.

3) Mülteciler ve Göçmenlerle Çalışma

Amaç: Göçmen ve mültecilerin temel haklarını korumak, uyum süreçlerini kolaylaştırmak, ayrımcılıkla mücadele etmek.

Sorunlar: Dil engeli, kültürel uyum, barınma, eğitim, sağlık, istihdam ve hukuki statü en önemli sorunlardır.

Sosyal Hizmet Uygulamaları:

- Danışmanlık ve rehberlik.
- Sosyal uyum projeleri.
- Travma sonrası psikososyal destek.
- Çocuk mülteciler için eğitim ve koruma programları.

Uluslararası Boyut: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve uluslararası STK'lar ile işbirliği yapılır.

Etik İlke: Mülteciler ve göçmenlerle çalışmada ayrımcılığa karşı duyarlılık ve kültürel yeterlik esastır.

4) Sağlık Alanında Sosyal Hizmet (Hastane - Tıbbi Sosyal Hizmet)

Amaç: Hastaların ve ailelerinin hastalıkla baş etme süreçlerini kolaylaştırmak, tedaviye uyumlarını artırmak ve sosyal destek ağlarını güçlendirmek.

Görevler:

- Hastaların ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlarını değerlendirmek.
- Gerektiğinde sosyal yardımlara yönlendirmek.
- Hastaların bakım süreçlerinde aileleriyle işbirliği sağlamak.
- Kronik hastalıklar, engellilik ve ruh sağlığı alanında destek vermek.

Örnekler: Onkoloji hastalarına psikososyal destek, organ nakli süreçlerinde danışmanlık, engelli bireylerin rehabilitasyonu, ruh sağlığı merkezlerinde sosyal hizmet uygulamaları.

Disiplinlerarası Çalışma: Doktorlar, hemşireler, psikologlar ve diğer sağlık profesyonelleriyle ekip çalışması yapılır.

5) Yaşlılık, Engellilik ve Suçlularla Çalışma

a) Yaşlılık

Yaşlı bireylerin bakım, sağlık ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması sosyal hizmetin önemli bir alanıdır.

Huzurevleri, gündüz bakım merkezleri ve evde bakım hizmetleri sosyal hizmet uzmanlarının görev aldığı kurumlara örnektir.

Amaç, yaşlıların bağımsızlıklarını korumak ve toplumsal yaşama aktif katılımlarını sağlamaktır.

b) Engellilik

Engelli bireylerin eğitim, istihdam, rehabilitasyon ve toplumsal uyum süreçlerinde desteklenmesi amaçlanır.

Sosyal çalışmacılar, engellilerin haklarını savunur ve hizmetlere erişimini kolaylaştırır.

"Engelsiz yaşam merkezleri" gibi kurumlarda aktif rol oynarlar.

c) Suçlularla Çalışma

Ceza infaz kurumları, denetimli serbestlik ve çocuk ıslahevlerinde sosyal hizmet uzmanları görev alır.

Amaç, suç işlemiş bireylerin topluma yeniden kazandırılması, rehabilitasyonu ve suçun tekrarlanmasının önlenmesidir.

Suç mağdurlarına yönelik psikososyal destek de bu alanın parçasıdır.

6) Kriz Durumlarında Sosyal Hizmet

Tanım: Kriz, birey veya toplumun mevcut baş etme mekanizmalarını aşan ani ve yıkıcı olaylardır (doğal afetler, savaş, şiddet, göç, ani kayıplar).

Amaç: Kriz sonrası bireylerin güvenliğini sağlamak, psikososyal destek vermek ve yeniden işlevselliğe kavuşmalarını sağlamak.

Müdahale Süreci:

- Acil yardım (barınma, gıda, sağlık).
- Psikososyal destek (travma terapisi, danışmanlık).
- Uzun vadeli rehabilitasyon (toplumsal uyum, istihdam, eğitim).

Örnek: Deprem sonrası afetzedelere yönelik psikososyal destek programları.

Etik İlke: Kriz durumlarında hızlilik, erişilebilirlik, gizlilik ve güvenlik ilkeleri temel alınır.

7) NOT

Kadınlarla Çalışma: Aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın istihdamı ve anne-çocuk sağlığı konularında sosyal hizmet.

Bağımlılıkla Mücadele: Alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı alanında önleme, tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları.

Göç ve Afet Yönetimi: İklim değişikliği, salgın hastalıklar gibi yeni toplumsal risklere yönelik sosyal hizmet uygulamaları.

Sonuç

Sosyal hizmetin müdahale alanları, toplumsal sorunların çeşitliliği kadar geniştir. Çocuk koruma, yoksullukla mücadele, mülteciler, sağlık, yaşlılık, engellilik, suçlular ve kriz durumları, sosyal hizmetin en temel alanlarını oluşturur. Bu alanlarda yapılan çalışmalar, hem bireylerin yaşam kalitesini artırır hem de toplumun refahına katkı sağlar.

SOSYAL HİZMETTE YÖNTEM VE TEKNİKLER

Sosyal hizmet, yalnızca bireysel yardım değil; planlı, bilimsel, etik ilkelere dayalı ve çok yönlü müdahale süreçlerini kapsayan profesyonel bir disiplindir. Bu müdahale süreçlerinde kullanılan yöntem ve teknikler, müracaatçının ihtiyaçlarını doğru anlamayı, uygun çözümler geliştirmeyi ve uygulamaların sürekliliğini sağlamayı hedefler. Aşağıda görüşme teknikleri, kontrol yöntemleri, vaka çalışması ve raporlama, disiplinler arası işbirliği başlıkları ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1) Görüşme Teknikleri

Tanım: Görüşme, sosyal çalışmacı ile müracaatçı arasındaki planlı, profesyonel ve amaçlı iletişim sürecidir. Amacı, müracaatçının sorunlarını anlamak, güçlü yönlerini keşfetmek ve çözüm yolları geliştirmektir.

Amaç: Güven ortamı kurmak, doğru bilgi edinmek, müracaatçının duygularını ifade etmesini kolaylaştırmak, birlikte çözüm geliştirmek.

Temel Özellikler:

- Gizlilik ve mahremiyetin korunması.
- Empati, aktif dinleme, göz teması ve beden dilinin doğru kullanılması.
- Açık uçlu sorularla müracaatçının kendisini ifade etmesine fırsat tanınması.
- Yargılayıcı olmayan, kabul edici bir tutum.

Türleri:

Ön görüşme: Müracaatçıyı tanıma, güven kurma.

Tanılama görüşmesi: Sorunun belirlenmesi, ihtiyaçların tespiti.

Müdahale görüşmesi: Çözüm yollarının tartışılması ve uygulanması.

Sonlandırma görüşmesi: Sürecin değerlendirilmesi ve kapanışı.

Teknikler: Parafraz yapma, duyguları yansıtma, sessizliği kullanma, açık uçlu soru sorma, özetleme ve geri bildirim verme.

2) Kontrol Yöntemleri

Tanım: Kontrol yöntemleri, sosyal hizmet sürecinde belirlenen hedeflerin ve planların ne ölçüde gerçekleştiğini, müracaatçının ilerleme durumunu ve hizmetlerin etkinliğini takip etmeye yönelik uygulamalardır.

Amaç: Sürecin düzenli işleyip işlemediğini görmek, gerekli durumlarda müdahaleyi güncellemek ve hizmetin amacına ulaşip ulaşmadığını değerlendirmek.

Temel Boyutlar:

Süreç kontrolü: Planlanan adımların uygulanıp uygulanmadığının incelenmesi.

Sonuç kontrolü: Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi.

Etki kontrolü: Müdahalenin müracaatçının yaşamında kalıcı değişim sağlayıp sağlamadığının ölçülmesi.

Yöntemler: Düzenli izleme görüşmeleri, ev ziyaretleri, gözlem formları, geribildirim anketleri, hizmet değerlendirme raporları.

Etik İlke: Kontrol süreci müracaatçıya baskı aracı olarak değil, onun yararına hizmetlerin sürekliliğini ve kalitesini sağlamak amacıyla yürütülmelidir.

3) Vaka Çalışması ve Raporlama

Vaka Çalışması:

Sosyal hizmette temel yöntemlerden biridir. Müracaatçının bireysel özellikleri, sosyal çevresi, yaşadığı sorunlar ve ihtiyaçlar sistematik olarak incelenir.

Amaç, kişiyi çevresiyle birlikte anlamak ve bireysel çözümler geliştirmektir.

Aşamalar:

- Bilgi toplama (görüşme, gözlem, belgeler).
- Tanılama (sorunların analiz edilmesi).
- Müdahale planı hazırlama.
- Uygulama ve izleme.
- Değerlendirme ve sonlandırma.

Raporlama:

Her vaka süreci belgelenmeli ve kurum içi/kurum dışı ilgili birimlerle paylaşılmalıdır.

Raporlar, müracaatçının mahremiyetini koruyacak şekilde hazırlanır.

Türleri: Ön değerlendirme raporu, sosyal inceleme raporu, ilerleme raporu, sonuç raporu.

Amaç: Hem sürecin şeffaflığını ve hesap verebilirliğini sağlamak hem de diğer meslek elemanlarının koordinasyonuna katkı sunmaktır.

Örnek: Çocuk koruma hizmetlerinde hazırlanan sosyal inceleme raporu, mahkemelerin karar süreçlerinde önemli bir referans kaynağıdır.

4) Disiplinler Arası İşbirliği

Tanım: Sosyal hizmet, çok boyutlu sorunlarla uğraştığından tek başına çözüm üretmesi mümkün değildir. Bu nedenle diğer meslek disiplinleriyle işbirliği içinde çalışır.

Amaç: Bireyin veya grubun ihtiyaçlarına bütüncül yanıt vermek, farklı disiplinlerin bilgi ve becerilerini bir araya getirerek daha etkin çözümler geliştirmek.

Başlıca İşbirliği Alanları:

Psikoloji: Bireylerin davranış ve duygularının analizi, terapi ve danışmanlık süreçleri.

Sosyoloji: Toplumsal yapıların, kültürel normların ve toplumsal sorunların analizi.

Hukuk: Çocuk hakları, aile hukuku, göç hukuku, sosyal güvenlik hukuku gibi alanlarda yasal süreçlere katkı.

Tıp ve Sağlık Bilimleri: Tıbbi sosyal hizmet, hastane ve rehabilitasyon uygulamaları.

Eğitim: Okul sosyal hizmeti, çocuk ve gençlere yönelik eğitim destek programları.

Özellikleri:

- Ortak hedeflerin belirlenmesi.
- Roller ve sorumlulukların net tanımlanması.
- Düzenli iletişim ve koordinasyon.
- Müracaatçı yararını merkeze alma.

Örnek: Hastane ortamında sosyal çalışmacı, doktor, hemşire, psikolog ve diyetisyen ile birlikte bir ekip içinde çalışarak hasta ve ailesine bütüncül destek sunar.

5) NOT

Süpervizyon: Sosyal çalışmacıların mesleki gelişimlerini ve etik standartlarını korumak için süpervizyon desteği almaları.

Etik Karar Verme Modelleri: Karmaşık durumlarda müracaatçı hakları ile toplumsal sorumlulukların denge-lenmesinde kullanılan modeller.

Kanıt Dayalı Uygulama: Bilimsel araştırmaların bulgularına dayanarak müdahalelerin planlanması ve yürü-tülmesi.

Teknoloji Kullanımı: Dijital dosyalama, çevrimiçi danışmanlık, veri güvenliği gibi modern tekniklerin sosyal hizmette entegrasyonu.

Sonuç

Sosyal hizmette yöntem ve teknikler, müracaatçının sorunlarını anlamak, çözüm yolları geliştirmek, süreci izlemek ve mesleki uygulamaları bilimsel temellere dayandırmak açısından kritik öneme sahiptir. Görüşme teknikleri güvenin kurulmasını, kontrol yöntemleri hizmetlerin etkinliğini, vaka çalışması ve raporlama mes-leğin şeffaflığını, disiplinler arası işbirliği ise bütüncül hizmet sunumunu sağlar. Böylece sosyal hizmet mesleği, bireysel ve toplumsal refahı artırma görevini daha etkili şekilde yerine getirir.

SOSYAL HİZMETTE ÖRGÜTLENME VE KURUMLAR

Sosyal hizmet, birey, aile, grup ve toplumların refahını artırmayı amaçlayan planlı müdahalelerle yürütülen bir meslek olarak yalnızca bireysel çabalarla değil, güçlü bir kurumsal yapıyla sürdürülebilir hale gelir. Bu noktada kurumlar, sosyal hizmet uzmanları ve mesleğin profesyonelleşme süreci sosyal hizmetin örgütlenmesinde temel bileşenlerdir.

1) Sosyal Hizmet Kurumları

a) Türkiye’de Sosyal Hizmet Kurumlarının Gelişimi

SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu):

1983 yılında, Türkiye’de dağınık halde bulunan sosyal hizmet kurumlarını tek çatı altında toplamak amacıyla kurulmuştur.

Görev alanı: Çocuk koruma hizmetleri, engelliler, yaşlılar, kadın sığınma evleri, yoksullara yardım, sosyal yardımlar.

Türkiye’de sosyal hizmetin kurumsallaşmasında dönüm noktası olmuştur.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB):

2011 yılında SHÇEK kapatılarak bu bakanlığa bağlanmıştır.

Çocuk, kadın, engelli, yaşlı, şehit yakını ve gazilere yönelik hizmetler yürütülmüştür.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı:

2018'de yapılan değişiklikle sosyal hizmet, çalışma hayatı ve sosyal güvenlik politikalarıyla birleştirilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021 – günümüz):

Günümüzde sosyal hizmetler, bu bakanlık bünyesinde yürütülmektedir.

Hizmet alanları: Çocuk hizmetleri, kadın ve aile hizmetleri, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri, sosyal yardımlar, şiddet önleme merkezleri, göçmen ve mülteci destekleri.

b) Kurumların Görevleri

Sosyal hizmet politikalarını uygulamak, geliştirmek ve denetlemek.

Müracaatçı gruplar için koruyucu, önleyici, iyileştirici ve rehabilite edici hizmetler sunmak.

Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve özel sektör ile işbirliği yaparak sosyal hizmet ağını genişletmek.

Hizmetlerde eşitlik, erişilebilirlik ve hakkaniyeti sağlamak.

2) Sosyal Hizmet Uzmanlarının Görev, Rol ve Sorumlulukları

a) Görevleri

Birey, aile ve grupların ihtiyaçlarını belirlemek.

Psiko-sosyal değerlendirmeler yapmak ve rapor hazırlamak.

Sosyal yardımlar ve hizmetlere yönlendirme sağlamak.

Koruyucu ve önleyici hizmetler planlamak.

Kriz müdahalesi, danışmanlık ve destek süreçlerini yürütmek.

Hak temelli savunuculuk ve politika geliştirme çalışmalarına katkı sağlamak.

b) Roller

Danışman: Müracaatçının sorunlarını anlamasına ve çözüm yolları geliştirmesine yardımcı olur.

Savunucu: Dezavantajlı grupların haklarını savunur, politika yapıcılara iletir.

Arabulucu: Müracaatçı ile kurumlar/kuruluşlar arasında köprü görevi görür.

Kolaylaştırıcı: Müracaatçının kaynaklara erişimini kolaylaştırır, toplumsal katılımını artırır.

Toplum Örgütleyicisi: Yerel toplulukların güçlenmesine katkı sağlar.

Politika Geliştirici: Sosyal hizmet politikalarının hazırlanmasına saha bilgisini aktarır.

c) Sorumluluklar

Mesleki etik ilkelere bağlı kalmak.

Mahremiyet ve gizliliğe özen göstermek.

Mesleki sınırları korumak, çıkar çatışmalarından kaçınmak.

Sürekli mesleki gelişim ve eğitimlere katılmak.

Müracaatçı yararını her durumda öncelemek.

3) Sosyal Hizmet Mesleğinin Profesyonelleşmesi

a) Profesyonelleşme Süreci

Yardımseverlikten Meslekleşmeye: İlk dönemlerde gönüllülük ve hayırseverlik faaliyetleriyle yürütülen sosyal hizmet, zamanla bilimsel bilgiye, etik ilkelere ve örgütlü yapılara dayanarak profesyonel bir meslek haline gelmiştir.

Eğitim: Türkiye’de 1961’de Sosyal Hizmetler Akademisi’nin kurulmasıyla profesyonel sosyal hizmet uzmanı yetiştirilmeye başlanmıştır. Günümüzde birçok üniversitede lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim verilmektedir.

Meslek Örgütleri: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) gibi meslek örgütleri, mesleğin etik ilkelerini savunmakta ve meslektaş dayanışmasını güçlendirmektedir.

Etik Kodlar: IFSW, IASSW ve ulusal meslek örgütleri tarafından belirlenen etik ilkeler, mesleğin profesyonel standartlarını oluşturur.

Yasal Çerçeve: Sosyal hizmetlerin devlet güvencesi altında verilmesi, mesleğin profesyonelleşmesini pekiştirmiştir.

b) Profesyonelleşmenin Göstergeleri

- Akademik eğitim programlarının yaygınlaşması.
- Mesleki etik kuralların belirlenmesi ve uygulanması.
- Meslek örgütlerinin kurulması.
- Kamu kurumlarında ve özel sektörde istihdamın artması.
- Araştırma, yayın ve saha uygulamalarıyla bilimselliğin güçlenmesi.

c) Güncel Zorluklar

- Artan hizmet talebine karşın yetersiz insan kaynağı.
- Kurumlar arası koordinasyon eksiklikleri.
- Toplumsal algıda sosyal hizmetin hâlâ yardımseverlik ile karıştırılması.
- Profesyonellerin tükenmişlik ve ağır iş yükü ile karşılaşması.

4) NOT

Yerel Yönetimlerin Rolü: Belediyelerin sosyal yardım ve hizmetleri.

Sivil Toplum Kuruluşları: Dernek ve vakıfların sosyal hizmet uygulamaları.

Uluslararası Kuruluşlar: UNICEF, UNHCR, WHO gibi kurumların sosyal hizmet alanındaki katkıları.

Özel Sektör: Bakım evleri, rehabilitasyon merkezleri, danışmanlık merkezlerinde sosyal hizmet uygulamaları.

Sonuç

Sosyal hizmetin örgütlenmesi, güçlü kurumlar, profesyonel sosyal hizmet uzmanları ve gelişmiş mesleki standartlarla mümkündür. SHÇEK'ten Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na uzanan süreç, Türkiye'de sosyal hizmetin kurumsallaşmasını göstermektedir. Sosyal hizmet uzmanları, danışmanlık, savunuculuk, kolaylaştırıcılık gibi çok yönlü rolleriyle müracaatçıların yaşamında değişim yaratırken; mesleğin profesyonelleşmesi sosyal hizmeti bilimsel, etik ve sürdürülebilir bir meslek haline getirmiştir.